ផ្តៅ
នៅកម្ពុជា

រៀបរៀងដោយ ឃូ អៀងហ៊ួត

ម.ឯ.ឯ.ក AIDOC
Code: 171-002
Date:
Donated by:

ឆ្ពៅ

ទៅកម្ពុជា

រៀបរៀងដោយ ឃុ អៀងហួត

ភាគ ១

អារម្ភកថា

ផ្តៅ គឺជាអនុផលព្រៃឈើដ៏សំខាន់មួយក្នុងចំណោមអនុផលព្រៃឈើផ្សេងៗទៀត ដែលអាចជួយបង្កើនជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនដូចជា ប្រភពប្រាក់ចំណូល ចំណីអាហារ និងលើកតម្កើនដល់សេដ្ឋកិច្ចជាតិតាមរយៈសិប្បកម្មតម្បាញ និងគ្រឿងសង្ហារឹម។ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ផ្តៅនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានចំនួន២០ប្រភេទ ហើយប្រភេទភាគច្រើនត្រូវបានសហគមន៍ប្រមូលដើម្បីប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ និងផ្គត់ផ្គង់ដល់សិប្បកម្មកែច្នៃផ្តៅ។

ធនធានផ្តៅនៅកម្ពុជាកំពុងថយចុះដោយសារការប្រមូលផលដ៏លើសលប់ និងការបាត់បង់ស្ថានប្រព័ន្ធព្រៃឈើ នោះចាំបាច់ត្រូវមានតម្រូវការបន្ទាន់មួយដើម្បីបញ្ឈប់និន្នាការនេះ និងរិះរកគ្រប់មធ្យោបាយដើម្បីអភិរក្សជីវចម្រុះនេះដែលដើរតួនាទីសំខាន់ដល់សេដ្ឋកិច្ចជាតិ។

សៀវភៅនេះជាជំហ៊ានមួយឆ្ពោះទៅរកការគ្រប់គ្រងធនធានផ្តៅប្រកបដោយនិរន្តរភាពព្រោះវាបង្ហាញនូវប្រភេទផ្តៅ និងរបាយរបស់វា។ នេះ គឺជាការសិក្សាអំពីផ្តៅលើកដំបូងបង្អស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងអាចធ្វើជាឯកសារបង្អែក។ ខ្ញុំសូមសំដែងនូវសេចក្តីអំណរគុណដ៏ស្មោះស្ម័គ្រដល់លោក យូ អៀងហួត រុក្ខវិទូជាន់ខ្ពស់ បម្រើការងារអោយអង្គការ WWF ដែលបានចំណាយរយៈពេល២ឆ្នាំចុងក្រោយ ដើម្បីចងក្រងសៀវភៅផ្តៅនេះ។ ខ្ញុំក៏សូមថ្លែងអំណរគុណផងដែរដល់បណ្ឌិត Tom Evans ទីប្រឹក្សាបច្ចេកទេសផ្នែកគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិរបស់អង្គការសង្គមអភិរក្សសត្វព្រៃនៅកម្ពុជា លោកបណ្ឌិត Andrew Henderson មកពីវិទ្យាស្ថានរុក្ខប្រព័ន្ធនៃស្ថាប័នសួនរុក្ខជាតិញូវយ៉ក លោកបណ្ឌិត Maxwell មកពីតិណាល័យឈៀងម៉ៃ នាយកដ្ឋានជីវសាស្ត្រ មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ សាកលវិទ្យាល័យឈៀងម៉ៃប្រទេសថៃ ដែលបានផ្តល់ការណែនាំ និងគាំទ្រផ្នែកបច្ចេកទេសដល់លោករហូត។

ចុងបញ្ចប់ ខ្ញុំសូមលើកទឹកចិត្តដល់មិត្តអ្នកអានឯកសារនេះទាំងអស់អោយចូលរួមវិភាគទានដល់ការកែលម្អ និងធ្វើអោយប្រសើរឡើង និងចែករំលែកព័ត៌មាននេះទៅអ្នកដ៏ទៃទៀតដែលអាចប្រើប្រាស់ព័ត៌មាននេះបាន។

លោក សេង ទៀក

នាយកអង្គការ WWF

មាតិកា

ទំព័រ

អារម្ភកថា
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ
1- សេចក្តីផ្តើម ១
2- របៀបអានសៀវភៅ ១
3- ផ្តៅនៅប្រទេសកម្ពុជា ២
4- ការប្រើប្រាស់ ៣
5- អេកូឡូស៊ី និងទីជម្រករបស់ផ្តៅ ៣
6- លក្ខណៈរូបសាស្ត្រផ្តៅ ៤
6.1 ទិដ្ឋភាពដើម ៥
6.2 ដើមផ្តៅ ៥
6.3 ស្រទបស្លឹក ៦
6.4 ស្លឹក និងកូនស្លឹក ៨
6.5 ដៃតោង ១០
6.6 កញ្ចុំផ្កា ១១
6.7 ផ្កា ១២
6.8 ផ្លែ ១៣
7- ការប្រមូលសំណាក ១៥
7.1 វិធីសាស្ត្រប្រមូលសំណាក ១៥
7.2 ការកត់ត្រាសំណាក ១៦
7.3 ការថែរក្សា និងការសំងួត ១៦
8- ឈ្មោះក្នុងតំបន់ ១៦
9- គន្លឹះធ្វើអត្តសញ្ញាណផ្តៅ ២០
9.1 Calamus L. ២១
9.2 Daemonorops Bl. ៤៧
9.3 Korthalsia Bl. ៥០
9.4 Myrialepis Becc. ៥៣
9.5 Plectocomia Mart. ex Bl. ៥៦
9.6 Plectocomiopsis Becc. ៦២
តារាងបញ្ជីផ្តៅនៅកម្ពុជា និងសេចក្តីសង្ខេបអំពីភាពសម្បូរ និងរបាយ ១៨
បច្ចេកស័ព្ទ ៦៥
ឯកសារយោង ៦៦
បញ្ជីប្រភេទផ្តៅ ៦៧
សំណាកដែលបានសិក្សា ៦៧

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ឯកសារនេះចងក្រងដោយ លោក ឃូ អៀងហួត ធ្វើការនៅក្រសួងបរិស្ថាន ដោយមានការឧបត្ថម្ភ និងជំនួយផ្នែកបច្ចេកទេសពីលោកបណ្ឌិត Tom Evans ទីប្រឹក្សាបច្ចេកទេសផ្នែកគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិរបស់អង្គការសង្គមអភិរក្សសត្វព្រៃ បណ្ឌិត Andrew Henderson អ្នកគ្រប់គ្រងតិណាល័យនៅវិទ្យាស្ថានរុក្ខប្រព័ន្ធសួនរុក្ខជាតិញូវយ៉ក និងបណ្ឌិត J. F. Maxwell បម្រើការងារនៅតិណាល័យស៊ីអឹមយូនៃនាយកដ្ឋានជីវវិទ្យា មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ របស់សាកលវិទ្យាល័យឈៀងម៉ៃ។

កូនសៀវភៅនេះរៀបរៀងឡើង ដោយផ្អែកលើសំណាកផ្តៅដែលរក្សាទុកនៅស្នាក់ការរបស់អង្គការមូលនិធិដើម្បីអភិរក្សធម្មជាតិនៅកម្ពុជា WWF-Cambodia និងឯកសារចាស់ៗ និងផ្តល់ចំណេះដឹងអំពីពួក និងប្រភេទចម្រុះដែលមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ប្រភេទផ្តៅនៅកម្ពុជាមានចំនួនតិច បើប្រៀបធៀបទៅនឹងចំនួនប្រភេទផ្តៅទាំងអស់(មានតែ២០ប្រភេទនិងពួកចំនួន៦ ក្នុងចំណោម៦០០ប្រភេទនិងពួកចំនួន១២ ដែលបានស្គាល់នៅទូទាំងពិភពលោក)។ ដូចនេះ ប្រភេទផ្តៅដែលបានពណ៌នានៅក្នុងកូនសៀវភៅនេះមិនអាចតំណាងអោយគ្រប់លក្ខណៈរូបរាងរបសពួកទាំងនេះទេ។ ក្នុងស្ថានភាពនេះ ការពណ៌នាអំពីពួកនីមួយៗបានចម្លងចោះៗចេញពីសៀវភៅផ្តៅឧបទ្វីបម៉ាឡេស៊ី (Dransfield,J.,១៩៧៩)។ លើសពីនេះទៀត សំណាកផ្តៅជាច្រើនពុំមានកញ្ចុំផ្កា និងផ្លែ។ ដូចនេះ ព័ត៌មានខ្លះអំពីផ្កា និងផ្លែបានចម្លងចេញពីឯកសារផ្តៅនៅ ប្រទេសឡាវ ឯកសារស្តីពីរុក្ខជាតិឥណ្ឌូចិន និងឯកសារផ្តៅនៅសាបា(Dransfield,J.,១៩៨៤)។ ការពណ៌នាអំពីផ្អែកលូតលាស់ដូចជា ស្រទបស្លឹក ដៃតោង និងស្លឹក យកចេញពីឯកសារផ្តៅនៅប្រទេស ឡាវ (Evans, T. et al.,២០០២). ប្រភេទទាំងនេះភាគច្រើនក៏មាននៅក្នុងប្រទេសឡាវ វៀតណាម និងថៃផងដែរ តែមានប្រភេទតិចតួចប៉ុណ្ណោះមានវត្តមាននៅតំបន់ម៉ាឡេ។

ការរួមវិភាគទានផ្នែកបច្ចេកទេស

អ្នកកែសម្រួល : លោក គ្រីស គ្រិនវូដ / អ្នកស្រី មេរីល ហាឡេ

វិចិត្រករ : លោក ខាត់ ពុធមករា / បាន់សា ថាម៉ារ៉ង្ស

ផែនទីអំពីរបាយផ្តៅ : លោក ហ៊ុយ គារ៉ុធ

អ្នកផ្តល់យោបល់កែលំអ និងប្រឹក្សា : លោក ធីបុល ឡេដិច / លោក ទេព អស្នារិទ្ធិ

អ្នករួមវិភាគទានកែសម្រួលភាសាខ្មែរ : សាស្ត្រាចារ្យ យក់ លីន / លោក ឆាង ភូរិន្ទ និងលោក អ៊ូ រតនៈ

ការកំណត់ឈ្មោះតំបន់ភូមិសាស្ត្រនៅក្នុងឯកសារនេះ និងការបង្ហាញព័ត៌មាននានា មិនមានន័យថាជាការសំដែងយោបល់ណាមួយរបស់អ្នកនិពន្ធ ឬអង្គការ WWF ដែលទាក់ទងនឹងស្ថានភាពចំពោះមុខច្បាប់នៃប្រទេស ដែនដី តំបន់ ឬសមត្ថកិច្ច ឬការទាក់ទងនឹងការកំណត់ព្រំដែន និងព្រំប្រទល់ប្រទេសនានាឡើយ ។

WWF មិនទទួលខុសត្រូវរាល់ការបកស្រាយខុសណាមួយនៅក្នុងឯកសារនេះ ដែលអាចបណ្តាលមកពីការបកប្រែឯកសារនេះទៅជាភាសាផ្សេងៗទៀត ។

ការបោះពុម្ពឡើងវិញនៅក្នុងផ្នែកណាមួយរបស់ឯកសារនេះ(មិនរួមបញ្ចូលរូបថត) សម្រាប់ការអប់រំ ការអភិរក្ស និងគោលបំណងមិនរកប្រាក់ចំណេញផ្សេងៗ ត្រូវផ្តល់សិទ្ធិដោយមិនចាំបាច់ផ្តល់ការអនុញ្ញាតជាមុនពីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដោយគ្រាន់តែធ្វើសេចក្តីយោងពេញលេញដល់ឯកសារនេះ ។

រូបភាពដែលមាននៅក្នុងឯកសារនេះមិនត្រូវយកមកបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយមិនមានការអនុញ្ញាតពីអ្នកបោះពុម្ពឡើយ ។ ការផលិតឯកសារនេះឡើងវិញដើម្បីលក់បន្ត ឬគោលបំណងពាណិជ្ជកម្មផ្សេងៗ ត្រូវហាមឃាត់ដោយពុំមានការអនុញ្ញាតពីម្ចាស់កម្មសិទ្ធិបញ្ញា ។

សំណើសម្រាប់ការចុះសេចក្តីយោងៈ WWF ២០១០ សៀវភៅផ្តៅនៅកម្ពុជា ។ល ។ (?) អ្នកនិពន្ធៈ ឯកសារ ។ WWF មហាតំបន់មេគង្គ កម្មវិធីអភិរក្សនៅកម្ពុជា ។

រូបថតទាំងអស់ ថតដោយលោក ឃូ អៀងហួត លើកលែងរូបថតលេខ៥ ក្នុងទំព័រ ៦១ ថតដោយបណ្ឌិត កុយ រ៉ា ។

រៀបចំទំព័រក្នុងកុំព្យូទ័រដោយៈ 3Q Color Seperation

កែសម្រួលការរៀបចំទំព័រក្នុងកុំព្យូទ័រដោយ : អេង ម៉េងអ៊ី អង្គការ WWF កម្ពុជា

សម្របសម្រួលការបោះពុម្ពដោយ : លោក លី សាវ៉េត និង អេង ម៉េងអ៊ី អង្គការ WWF កម្ពុជា

បោះពុម្ពដោយ :

ឯកសារនេះមាននៅស្នាក់ការ WWF មហាតំបន់មេគង្គ កម្មវិធីអភិរក្សនៅកម្ពុជា

ផ្ទះលេខ៥៤ ផ្លូវលេខ៣៥២ សង្កាត់បឹងកេងកង១ កម្ពុជា

ទូរស័ព្ទលេខ (៨៥៥) ២៣ ២១៨ ០៣៤ ទូរសារលេខ (៨៥៥)២៣ ២១១ ៩០៩

អ៊ីម៉ែលៈ **wwfcambodia@wwfgreatermekong.org**

បោះពុម្ពក្នុងឆ្នាំ ២០១០ ដោយអង្គការ WWF មហាតំបន់មេគង្គ កម្មវិធីអភិរក្សនៅកម្ពុជា ការបោះពុម្ពសារឡើងវិញទាំងស្រុង ឬដោយផ្នែករបស់ឯកសារនេះត្រូវដាក់ចំណងជើង និងសេចក្តីយោងអ្នកបោះពុម្ពដែលបានលើកឡើងខាងលើជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធបញ្ញា ។

អត្ថបទឆ្នាំ ២០១០ រក្សាសិទ្ធិគ្រប់បែបយ៉ាង រូបភាពគម្របខាងមុខ និង ខាងក្រោយ ។

១. សេចក្តីផ្តើម

យើងទាំងអស់គ្នាស្គាល់ផ្តៅ តាមរយៈផលិតផលសម្រេចដូចជា កៅអី តុ និងធ្នើរជាដើម ប៉ុន្តែមានមនុស្សតិចតួចណាស់ដែលស្គាល់ដើមវាពិតប្រាកដនៅក្នុងព្រៃ ឬថាតើវាមានប៉ុន្មានប្រភេទនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ?

ដើម្បីបំពេញនូវកង្វះខាតចំណេះដឹងនេះ WWF មហាតំបន់ទន្លេមេគង្គ តាមរយៈគម្រោងប្រមូលផលនិងផលិតកម្មផ្តៅប្រកបដោយនិរន្តរភាព បានចងក្រងសៀវភៅមគ្គុទេសផ្តៅលើកទីមួយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

គោលបំណងរបស់សៀវភៅមគ្គុទេសផ្តៅនេះ គឺដើម្បីបង្ហាញប្រភេទផ្តៅនៅប្រទេសកម្ពុជា និងដើម្បីជួយដល់ការធ្វើអត្តសញ្ញាណផ្តៅ ។ ប្រភេទផ្តៅត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ច្រើនយ៉ាងសម្រាប់គ្រឿងតម្បាញ គ្រឿងសង្ហារឹម និងម្ហូបអាហារ។ ការសិក្សាអំពីប្រភេទផ្តៅនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ពុំធ្លាប់បានធ្វើក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំទេ។ ការខ្វះខាតចំណេះដឹងផ្នែករុក្ខវិទ្យា (ឈ្មោះប្រភេទ) គឺជាឧបសគ្គដ៏ចម្បងមួយនៅក្នុងការងារអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មផ្តៅ ជាពិសេសការជ្រើសរើសប្រភេទត្រឹមត្រូវសម្រាប់ការកែច្នៃ និងធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ។

ដើម្បីជម្នះផលលំបាក សៀវភៅនេះបានចងក្រងប្រភេទផ្តៅចម្រុះ ទីជម្រក អេកូឡូស៊ី និងផ្តល់ព័ត៌មានបន្ថែមទៀតអំពីការប្រើប្រាស់ផ្តៅ ការលូតលាស់ និងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម។

២. របៀបអានសៀវភៅ

សៀវភៅនេះមានបីផ្នែកធំៗ ដោយសារតែលក្ខណៈរូបសាស្ត្ររបស់ផ្តៅខុសប្លែកពីរុក្ខជាតិដ៏ទៃទៀត ពាក្យវិទ្យាសាស្ត្ររបស់វាក៏ខុសប្លែកគ្នាដែរ។ ដូច្នេះ ផ្នែកទីមួយនៅក្នុងសៀវភៅនេះ ផ្តល់ព័ត៌មានជារួមអំពីផ្តៅ ចំណែកឯផ្នែកទីពីរ លម្អិតលក្ខណៈរូបរាងរបស់ផ្តៅ និងផ្នែកចុងក្រោយបង្អស់ គឺពណ៌នាលម្អិតអំពីលក្ខណៈរូបរាងរបស់ផ្តៅចំនួន ១៨ប្រភេទក្នុងចំណោម ២០ប្រភេទនៅក្នុងប្រទសកម្ពុជា។ អ្នកដែលមានបំណងទទួលនូវចំណេះដឹងអំពីផ្តៅតែមិនទាន់យល់ច្បាស់អំពីវា គួរតែមើលលក្ខណៈរូបរាងរបស់វាសិន ហើយបន្ទាប់មកចាប់ផ្តើមមើលគន្លឹះការធ្វើអត្តសញ្ញាណកម្មអំពីពួក និងប្រភេទដើម្បីដឹងថាតើវាខុសប្លែកគ្នា ឬស្រដៀងគ្នាប៉ុនណា បើយោងទៅតាមលក្ខណៈរូបរាងពិសេស ឬរូបរាងទូទៅ។ បន្ទាប់ពីគន្លឹះការធ្វើអត្តសញ្ញាណកម្ម ការពិពណ៌នាលម្អិតដែលរួមមានពីរផ្នែក គឺការពណ៌នាអំពីលក្ខណៈរូបរាងរបស់វា និងលក្ខណៈសំគាល់ពិសេស។ ការពិពណ៌នាលម្អិតអំពីលក្ខណៈរូបសាស្ត្ររបស់វាផ្តល់ព័ត៌មានអំពីលក្ខណៈរូបរាងលម្អិតរបស់ប្រភេទនីមួយៗ ហើយលក្ខណៈសំគាល់ពិសេសប្រាប់តែលក្ខណៈរូបរាងពិសេស ដែលញែកប្រភេទពីរស្រដៀងគ្នាដាច់ចេញពីគ្នា។

ការពណ៌នាផ្នែករុក្ខវិទ្យាផ្តល់ព័ត៌មានលម្អិត អំពីលក្ខណៈរូបរាងផ្តៅដែលរួមមាន ទិដ្ឋភាពដើម ទំហំ រូបរាង ពណ៌ វាយនភាព និងការតម្រៀបន្លា។ ការកត់សំគាល់នៅទីវាល ប្រាប់លក្ខណៈរូបរាងសំខាន់ពិសេស

ដែលជួយក្នុងការធ្វើអត្តសញ្ញាណកម្មប្រភេទផ្តៅបានយ៉ាងរហ័ស និងញែកប្រភេទស្រដៀងគ្នា។ រូបភាពពណ៌របស់ប្រភេទនីមួយៗ ជួយសម្រួលដល់ការធ្វើអត្តសញ្ញាណកម្មផ្តៅបានយ៉ាងលឿន។

៣. ផ្តៅនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវប្រភេទផ្តៅនៅកម្ពុជារហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ បានចងក្រងឯកសារផ្តៅចំនួន ១៨ប្រភេទនៅទូទាំងប្រទេស។ ផ្តៅចំនួន ២ប្រភេទទៀតដែលមិនបានពណ៌នាលម្អិតក្នុងសៀវភៅមគ្គុទេសនេះ តែបានដាក់បញ្ចូលនៅក្នុងតារាងគឺ *Calamusa canthophyllus* ដែលបានកត់ត្រានៅក្នុងខេត្តព្រះវិហារ (កត់ត្រាដោយបណ្ឌិត Evans, T.) និងប្រភេទដើមត្រង់ដែលបានរកឃើញនៅកំពូលភ្នំខ្មោច និងភ្នំសំកុសក្នុងដែនជម្រកសត្វព្រៃភ្នំសំកុស និងភ្នំធំក្នុងដែនជម្រកសត្វព្រៃភ្នំឱរ៉ាល់ (កត់ត្រាដោយ លោក ឃូ អៀងហួត)។ គេរំពឹងទុកថាផ្តៅអាចមានចំនួនរហូតដល់ជាង៣០ប្រភេទ(បណ្ឌិត Evans,T.) បើសិនជាមានការសិក្សាស្រាវជ្រាវបន្ថែមទៀត និងមានការសិក្សាពីលក្ខណៈរូបរាងប្រកបដោយការប្រុងប្រយ័ត្ន។

គេចាត់ទុកផ្តៅ ថាជាអនុផលព្រៃឈើដែលមានសក្តានុពលយ៉ាងធំធេង ក្នុងការរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ជីវភាពរស់នៅតាមជនបទក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងដល់សេដ្ឋកិច្ចជាតិ តាមរយៈការកែច្នៃនៅក្នុងប្រទេស។ ទោះបីផ្តៅជាប្រភេទអនុផលព្រៃឈើមួយដែលមានសារៈសំខាន់ដល់សហគមន៍ជនបទក៏ដោយ គេពុំទាន់ប្រមូលផលវាប្រកបដោយនិរន្តរភាពនៅឡើយទេ ហើយបរិមាណរបស់វាបានថយចុះនៅទូទាំងប្រទេស។

យោងតាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវទូទាំងប្រទេស ដោយអង្គការ WWF (លោក វុឌ្ឍី និង ហួត ២០០៦) ការគម្រាមកំហែងផ្តៅចម្បង៧គឺ ការប្រមូលផលលើសលប់ ការបំផ្លិចបំផ្លាញព្រៃឈើ តាមរូបភាពរានដីព្រៃ និងភ្លើងឆេះព្រៃញឹកញាប់។

ការថយចុះធនធានផ្តៅប៉ះពាល់ដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់សហគមន៍នៅតាមតំបន់ព្រៃ និងជីវចម្រុះក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ បច្ចុប្បន្ននេះ ការប្រមូលផលផ្តៅមិនទទួលបានការត្រួតពិនិត្យអោយបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយទេ ហើយពុំមានការដាំដុះឡើងវិញឡើយ។ កត្តាទាំងនេះថែមទាំងធ្វើអោយកាន់តែពិបាកថែមទៀតក្នុងការធានាអោយមានការផ្គត់ផ្គង់ធនធានផ្តៅជាប្រចាំ (មិនថាតែវត្ថុធាតុដើមផ្តៅ ផ្តៅកែច្នៃហើយ និងផលិតផលសម្រេចទេ) ដល់ជីវភាពសហគមន៍ ទីផ្សារ និងការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម។ បច្ចុប្បន្ននេះ ជំនាញ និងបច្ចេកទេសកែច្នៃផ្តៅ និងការអភិវឌ្ឍន៍ផលិតផលពុំទាន់មានការរីកចម្រើននៅឡើយទេ ដូច្នេះធ្វើអោយទីផ្សាររបស់វានៅមានកម្រិតសម្រាប់សហគមន៍ជនបទដែលអាស្រ័យលើធនធានព្រៃឈើដើម្បីជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគេ។

លើសពីនេះទៀត ដោយសារតែកង្វះខាតការគាំទ្រផ្នែកគោលនយោបាយ ហើយនឹងទីផ្សារវត្ថុធាតុដើមផ្តៅនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានតម្លៃទាប ជាហេតុបណ្តាលអោយផ្តៅភាគច្រើនដឹកយកទៅលក់អោយប្រទេសជិតខាង ជាជាងការលក់ក្នុងប្រទេស ឬនាំចេញក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ។ ផលិតផលកែច្នៃ និងផលិតផលសម្រេចអំពីផ្តៅ (ឧ.ទា. គ្រឿងតម្បាញ និងគ្រឿងសង្ហារឹម ។ល ។) ត្រូវបានផលិត និងលក់ចែកចាយទៅអោយអ្នកទិញនៅក្នុងស្រុក។ ជារួមផលិតផលកែច្នៃ និងផលិតផលសម្រេចទាំងនេះមិនមានគុណភាពគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការនាំចេញទេ។

៤~ ការប្រើប្រាស់

សហគមន៍មូលដ្ឋាន បានប្រើប្រាស់ផ្តៅជាច្រើនសតវត្សមកហើយសម្រាប់ធ្វើជាអាហារ គ្រឿងសំណង់ ឱសថបុរាណ និងគ្រឿងសង្ហារឹម។ គមផ្តៅច្រើនប្រភេទក្នុងពួក*Calamus* និងផ្តៅសោមអាចហូបបាន ហើយសហគមន៍ក្នុងតំបន់ព្រៃចូលចិត្តហូបណាស់។ គមវាជាទូទៅចត់បន្តិច និងផ្អែមបន្តិច។ សហគមន៍តំបន់ព្រៃក្នុងខេត្តកំពង់ធំក៏ប្រមូលដួងដែលរស់នៅក្នុងគមផ្តៅសោមដើម្បីលក់ផងដែរ ដួងមួយមានតម្លៃ ១៥០០រៀល (០.៣៥ ដុល្លាអាមេរិក) ។ ស្លឹកផ្តៅសោម និងផ្តៅដំបងត្រូវបានគេប្រើប្រាស់សម្រាប់ប្រកផ្ទះនៅតាមសហគមន៍តំបន់ព្រៃមួយចំនួន។ ឫសប្រភេទផ្តៅខ្លះដូចជារពាក់ គេប្រើធ្វើជាឱសថបុរាណផងដែរ។

ផ្តៅ គេប្រើប្រាស់សម្រាប់ធ្វើផលិតផលផ្សេងៗ រាប់ពីឧបករណ៍ប្រើប្រាស់នៅតាមផ្ទះ រហូតដល់ធ្វើគ្រឿងសង្ហារឹម។ ជាទូទៅ ដើមផ្តៅតូចៗត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ជាខ្សែចំណង និងតម្បាញ និងផលិតពពួកល្អីច្រើនប្រភេទ។ ផ្តៅដើមធំមធ្យម និងដើមធំៗដូចជា ផ្តៅសោម ព្រះផ្តៅ និងផ្តៅដំបង គេប្រើសម្រាប់ធ្វើស៊ុម(ឆ្អឹង/គ្រោង) និងគ្រឿងសង្ហារឹមដូចជា កៅអី សាឡុង គ្រែ និងទូសំលៀកបំពាក់ជាដើម។

៥~ អេកូឡូស៊ី និងនិជ្ជកម្មរបស់ផ្តៅ

ប្រភេទផ្តៅភាគច្រើនដុះលូតលាស់នៅក្នុងព្រៃដោយតោងឡើងរុក្ខជាតិផ្សេងៗ ដោយដៃតោងដែលមានបន្លារាងកោង។ កូនសំណាប ដុះលូតលាស់ល្អក្នុងលំហគម្របព្រៃដែលពន្លឺថ្ងៃអាចចាំងចូលដល់ស្រទាប់ដី។ ដើមផ្តៅដុះលូតលាស់យឺតនៅពេលវានៅជាកូនសំណាប ប៉ុន្តែដុះលូតលាស់លឿនឡើងៗនៅពេលវាធំពេញវ័យ។

ប្រភេទផ្តៅខុសៗគ្នា ដុះលូតលាស់ល្អនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌកំដៅ ពន្លឺ និងប្រភេទដីខុសៗគ្នា ដូច្នេះហើយទើបប្រភេទមួយចំនួនដុះនៅក្នុងប្រភេទព្រៃខុសៗគ្នា។ ឧ.ទា. ផ្តៅទឹក (*Calamus siamensis*) និងផ្តៅដំបង(*Calamus rudentum*) ជាទូទៅដុះនៅតាមមាត់ច្រាំងស្ទឹង/ទន្លេ ឬនៅតាមតំបន់ផ្សេងៗទៀត ដែលលិចទឹកក្នុងរយៈពេលខ្លីៗ ចំណែកផ្តៅទឹក(*Calamus godefroyi*)ដុះនៅតាមទំនាបលិចទឹកដែលអាចធន់នឹងទឹកលិច

បានច្រើនខែ។ មានប្រភេទជាច្រើនដុះនៅក្នុងព្រៃស្រោង ចំពោះផ្តៅក្រែកសម្បូរដុះនៅក្នុងព្រៃល្បោះចម្រុះ និងព្រៃល្បោះឱបតៀរ៉ូកាប។ ប្រភេទផ្តៅ *Calamus acanthophyllus* គ្មានដើម រកឃើញនៅក្នុងព្រៃល្បោះផ្លែស្លាបដែរ។

មានតែប្រភេទទាំងពីរនេះទេ ដែលទំនងជាធន់ទៅនឹងភ្លើងព្រៃដែលកើតមានជាញឹកញាប់នៅរដូវប្រាំង។ រពាក់ រាប់ចូលក្នុងប្រភេទផ្តៅមួយពិសេសក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដែលដុះនៅក្រៅតំបន់ព្រៃ។ វាមានសម្បូរដុះនៅតាមវាលស្មៅធម្មជាតិ តាមភ្លឺស្រែ ចិញ្ចើមផ្លូវ និងតាមគម្ពោតព្រៃទំនាបៗ។

ផ្លែផ្តៅមានសំបករាងដូចស្រកាហើយគ្រាប់ផ្តៅមានសាច់ព័ទ្ធជុំវិញ (sarcotesta)។ សាច់ផ្លែផ្តៅរបស់ប្រភេទមួយចំនួនមានរសជាតិជូរឯម ដែលធ្វើអោយសត្វស្លាប ថនិកសត្វ និងមនុស្សចូលចិត្តហូប។ គ្រាប់ផ្តៅពិបាកដុះណាស់ បើសិនជាសាច់មិនរបេះចេញពីគ្រាប់។ សត្វ មានតួនាទីសំខាន់ណាស់ក្នុងការរំលាយសាច់ចេញពីគ្រាប់តាមរយៈការលេបផ្លែចូលទៅក្នុងពោះ ហើយបញ្ចេញគ្រាប់មកក្រៅ និងពង្រាយគ្រាប់ទាំងនេះតាមលាមករបស់វា។

៦. លក្ខណៈរូបសាស្ត្ររបស់ដើមផ្តៅ

រូបរាងរបស់ផ្តៅអាចចែកចេញជាពីរផ្នែកធំៗ។ **ផ្នែកលូតលាស់** រួមមាន ឫស ដើម ស្រទបស្លឹក ស្លឹក ដៃតោង និងបន្លា។ ផ្នែកទាំងនេះ មានសារៈសំខាន់ណាស់ដល់ការធ្វើអត្តសញ្ញាណផ្តៅត្រឹមពួករបស់វា ហើយអាចស្គាល់ដល់ប្រភេទមួយចំនួន។ **ផ្នែកបន្តពូជ** (មានកញ្ចុំផ្កា ផ្កា និងផ្លែ) សម្រាប់ធ្វើអត្តសញ្ញាណកម្មប្រភេទ។

ដូចពួកតាលព្រីក្សដទៃទៀតដែរ ដើមផ្តៅដុះលូតលាស់ទៅលើចេញពីចុង។ ស្លឹកដុះចេញម្តងមួយៗនៅខាងចុងដើម ហើយស្លឹកនីមួយៗមានគល់រាងជាបំពង់ ឬហៅថាស្រទបស្លឹក។ ស្រទបស្លឹកនីមួយៗបន្ទល់ទុកសំលាករាងរង្វង់នៅលើថ្នាំង ដែលមានចន្លោះថ្នាំងរលោងនៅសងខាង។ កញ្ចុំផ្កាបែកទង និងមានទម្រង់សាំញ៉ាំ ហើយ ប្រភេទខ្លះកញ្ចុំផ្កាអាចមានប្រវែងច្រើនម៉ែត្រ។ ទោះបីជាកញ្ចុំផ្កាទាំងនេះដុះចេញពីថ្នាំងក៏ដោយវាជាប់ទៅនឹងស្រទបស្លឹកប៉ែកខាងក្រៅខាងលើថ្នាំង។

រូបរាងផ្តៅមានការប្រែប្រួលខ្លាំងណាស់ អាស្រ័យទៅនឹងលក្ខខណ្ឌដុះលូតលាស់ដូចជា ពន្លឺ ដី និងការបាក់បែករូបរាង។ ដូច្នេះ គួរប្រុងប្រយ័ត្នពេលហៅឈ្មោះប្រភេទ។ ស្លឹក និងស្រទបស្លឹករបស់ដើមខ្ចី អាចមានលក្ខណៈខុសពីដើមចាស់ខ្លាំងណាស់។